

Regionaal Actieplan beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2023 tot 2030 – Evides en Provincies Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant

1. Inleiding

Dit actieplan geeft inzicht in de beschikbaarheid van drinkwaterbronnen voor het voorzieningsgebied van Waterbedrijf Evides (Zuid-Holland, Noord-Brabant en Zeeland). Knelpunten, effecten van knelpunten (voor en na 2030) en oplossingsrichtingen komen in beeld. Doel van het actieplan is om het bestuurlijke gesprek te faciliteren en om op lokaal en regionaal niveau partijen te bewegen de juiste acties te nemen. Voor knelpunten die uitsluitend op landelijk niveau oplosbaar zijn, worden bestuurders op rijksniveau aangesproken in het overkoepelende Actieprogramma.

De opgave in dit regionaal actieplan is gebaseerd op de resultaten van het RIVM-rapport van april 2023 en waar nodig geactualiseerd met interviews gehouden tweede helft 2023 met vertegenwoordigers van Evides en de provincies Zuid-Holland, Noord-Brabant en Zeeland. De focus ligt op acties met effect op de periode vóór 2030. Voor oplossingen die pas effect hebben na 2030 zijn veelal ook vóór 2030 acties nodig: die worden ook benoemd. Het plan is ambtelijk akkoord bevonden door de drie provincies en drinkwaterbedrijf Evides, maar heeft bij de provincies nog geen bestuurlijk traject doorlopen.

Maatregelen met betrekking tot waterbesparing maken geen deel uit van het regionaal actieplan. Deze zijn onderdeel van het nationaal plan Waterbesparing.

Hoofdstuk 2 schetst een beeld van de urgentie rond de beschikbaarheid van drinkwaterbronnen tot 2030 in het verzorgingsgebied van Evides in de provincies Zuid-Holland, Noord-Brabant en Zeeland. De benodigde productiecapaciteit tot 2030 en lopende acties om daaraan te voldoen komen in hoofdstuk 3 aan bod. Knelpunten die realisatie belemmeren, oplossingen, acties en actiehouders staan in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 zijn de conclusies weergegeven.

2. Urgentie

Evides levert drinkwater aan gebonden klanten en zakelijke afnemers in het zuidwesten van Zuid-Holland, de provincie Zeeland en het zuidwesten van Noord-Brabant. Evides-breed lijken er tot 2030 geen knelpunten te zijn wanneer uitvoering wordt gegeven aan de in gang gezette maatregelen.

Voor de regio Midden-Zeeland wordt ná 2030 een capaciteitstekort verwacht indien er niets wordt gedaan. Om blijvend in de drinkwaterlevering voor Midden-Zeeland te voorzien investeert Evides reeds in extra leidingen en een pompstation vanaf Zeeuws-Vlaanderen, en onderzoekt men een nieuw te realiseren zuivering. Voor de korte termijn wordt hiermee een extra watervraag vanuit De Brabantse Wal (N-2000 gebied) voorkómen. In het Zuid-Hollandse deel van Evides is op korte en langere termijn geen urgentie: de Biesbosch bekkens en de productiefaciliteiten in Rijnmond zijn op orde.

3. Opgave en lopende maatregelen

Doel van dit hoofdstuk is het geven van inzicht in de kwantitatieve opgave om in 2030 te beschikken over voldoende bron, winning, productie- en leveringscapaciteit en inzicht in de acties die ervoor

moeten zorgen dat deze capaciteit ook daadwerkelijk beschikbaar is in 2030. Dat is het vertrekpunt om te toetsen of lopende maatregelen toereikend zijn om het verschil tijdig te overbruggen.

3.1 Noodzakelijke opgave tot 2030

Met maatregelen vóór 2030 wordt ingezet op realisatie van de resterende opgave van 9 miljoen m³/jaar in de periode van 2030 tot 2040. De benodigde extra productiecapaciteit is gebaseerd op de meest recente drinkwaterprognose van Evides.

Evides kent verschillende leveringsgebieden die onderling verbonden kunnen zijn. In sommige leveringsgebieden is overcapaciteit. Dit vertekent het beeld als Evides-breed de noodzakelijke productiecapaciteit ingevuld wordt in een tabel.

3.2 Maatregelen voor voldoende productiecapaciteit tot 2030

Om Midden-Zeeland na 2030 van voldoende drinkwater te voorzien zet Evides in op:

1. Mogelijk benutten van bestaande vergunningen op de Brabantse Wal. Dit is onder meer afhankelijk van de lopende ecohydrologische studie en afspraken met de provincie Noord-Brabant. Evides gaat samen met de convenantpartners verkennen of verder benutten van de bestaande winvergunning Brabantse Wal mogelijk is.
2. Realiseren aanleg extra leidingen en opjaagstation bij bestaande productielocatie Braakman, voor extra transport van drinkwater vanuit Zeeuws-Vlaanderen naar Midden-Zeeland.
3. Ten behoeve van productiecapaciteit na 2030: Tijdig realiseren van een nieuwe productielocatie voor Midden-Zeeland waarbij mogelijk ook de inname en transport vanuit een nieuwe bron in beeld is (Volkerak-Zoommeer; ontwerpfase). Door de extra benodigde zuivering is er een kader nodig voor het oplossen van reststroom lozingen (voorgenomen onderzoek).

Voor de Brabantse Wal geldt een grondwaterconvenant met de provincie en andere partijen, waardoor niet de volledig winvergunning benut wordt. Als de winning Brabantse Wal volledig benut wordt, wordt zo'n 5,5 Mm³/jaar extra productiecapaciteit gerealiseerd. Als Evides de grondwater winvergunningen op de Brabantse Wal volledig zou kunnen inzetten, wordt de bedrijfsvoering flexibeler en kunnen investeringen worden uitgesteld. Vanwege de al bestaande verdrogingsproblematiek op de Brabantse Wal is dit echter geen vanzelfsprekendheid.

In onderstaande tabel 2 is een samenvatting van de bij Evides in beeld zijnde projecten opgenomen. Deze richten zich op realiseren van extra capaciteit voor Midden-Zeeland.

Tabel 2 Realisatie noodzakelijke productiecapaciteit t.b.v. regio Midden-Zeeland

	Locatie drinkwater-productie	Extra capaciteit (in miljoen m ³ /j)	Wanneer gerealiseerd (jaartal)	Evides met ...	Noodzakelijke activiteiten in voorbereiding + status
1	(vergunningsruimte) Brabantse Wal: Huijbergen /Ossendrecht	+5,5	Zo snel mogelijk*	Provincie Noord-Brabant en andere convenant partners	Uitkomsten ecohydrologische studie (verwacht eind 2024) en gesprekken/afspraken met provincie en convenantpartners /begin 2025 eerder)
2	Aanleg leidingen en opjager	+2	2025	Evides met aannemer	In uitvoering (vergunningen (bijna) rond)

Nieuwe productielocatie drinkwater-zuivering inclusief ruwwaterleidingen	+9	2030 t.b.v. watervraag tot 2040	Gemeentes met Provincie Zeeland coördinerend	In ontwerpfase
--	----	---------------------------------	--	----------------

- * Provincie Noord-Brabant maakt bij deze optie een voorbehoud. De provincie Noord-Brabant houdt vast aan de huidige afspraken in het convenant met Evides en loopt niet vooruit op mogelijke nieuwe afspraken over het ruimer benutten van, laat staan het uitbreiden van vigerende vergunningen.

3.3 Maatregelen voor voldoende productiecapaciteit na 2030

Evides kijkt ook verder vooruit en is bezig met de watervraag tot 2040 en verder. Aan de hand van o.a. de prognose 2021-2040 -opgesteld door de afdeling Strategie- heeft Evides een systeemanalyse uitgevoerd. Uit deze analyse blijkt dat er op jaarbasis in 2040 in Midden-Zeeland een tekort ontstaat van ongeveer 9 miljoen m³/jaar (rekening houdend met +10% klimaat en operationele reserve) in geval we niets zouden doen. De bouw van een nieuwe drinkwaterzuivering in Midden Zeeland is nodig voor deze watervraag.

Evides heeft voor Midden-Zeeland ook brak grondwater als aanvullende bron verkend, en daarnaast de mogelijkheid om het overtollig kwelwater en oppervlaktewater aan de voet van de Brabantse Wal te benutten voor de productie van drinkwater. Vanuit deze verkenning zijn beide opties afgevallen. Brak grondwater is niet voldoende aanwezig en winbaar, en afstromend water van de Brabantse Wal is niet gedurende het hele jaar beschikbaar als drinkwaterbron.

4. Knelpunten, oplossingen, acties en actiehouders

Dit actieplan brengt de benodigde prioritaire acties in beeld om in 2030 te beschikken over aanvullende productiecapaciteit. Tegelijkertijd wordt ook nu al gewerkt aan de opgave om na 2030 voldoende drinkwater te kunnen leveren.

In tabel 3 zijn de prioritaire knelpunten, oplossingen/acties, niveau acties en actiehouders opgenomen die van belang zijn voor een specifieke of alle productielocaties van Evides. Er is onderscheid gemaakt tussen acties die nationaal geregeld worden, die bovenregionaal georganiseerd worden (regio generiek) en die regionaal zijn (acties alleen in deze regio).

Tabel 3 Prioritaire knelpunten, acties en actiehouders op drie niveaus (tot 2030)

	Productie locatie	Prioritaire knelpunten	Prioritaire acties (doorbraken: groen)	Niveau acties	Actiehouder(s)
1	Brabantse Wal (t.b.v. drinkwater in Midden-Zeeland)	Lange looptijden en procedures (1.1)	Ecohydrologische studie Integraal afwegingskader maatschappelijke belangen natuur en drinkwater	Regio specifiek Nationaal	Convenantpartners Ministerie IenW, in afstemming met LNV, EZK en BZK;
2	Nieuwe productielocatie Midden-Zeeland		Strakke regio op totale traject vergunningen (regietafel)	Regio specifiek	Provincies, Evides, gemeenten en grondeigenaren

			Nader te bepalen, want nog te starten. Mogelijk een tijdsige energieaansluiting. Borging zoetwatersituatie Volkerrak-Zoommeer	Regio specifiek	Evides , mogelijk gemeente, waterschap en Rijkswaterstaat Provincie Zeeland , netbeheerder. Provincie , RWS/Ministerie
3	Alle locaties (Brabantse Wal, Biesbosch, Braakman,)	Kwaliteit van bron: vraagt continu aandacht (4) Afname (nieuwe) beschikbare bronnen	Strakke sturing op verbeteren waterkwaliteit (inzetten en versterken instrumentarium van VTH) Kader voor lozen reststroom Beter beschermen bronnen: opstellen / versneld uitvoeren gebiedsdossiers voor oppervlaktewater (in analogie met grondwater)	Nationaal en regionaal Nationaal Boven-regionaal	Ministerie IenW, RWS, VEWIN (Brabant Water), provincies en waterschappen (zorgplicht) Ministerie IenW, RWS, DW-bedrijven, provincies, waterschappen en gemeenten Provincies Zuid-Holland¹, Zeeland en Noord-Brabant , met Evides

Bij een doorbraak of versneller gaat het om wat we nu nog niet (kunnen) doen: **groen** gedrukt in tabel 3. De actiehouders nemen het voortouw en is **vet** gedrukt, zo nodig samen met anderen. Voor een toekomstbestendige drinkwatervoorziening in Zuid-Holland, Noord-Brabant en Zeeland geldt dat de prioritaire knelpunten alleen oplosbaar zijn door samen de schouders onder de acties en doorbraken te zetten.

Bij het beschouwen van de huidige winningen is een aandachtspunt het ontbreken van de handvatten voor integrale afweging van maatschappelijke belangen (zoals, natuur, drinkwater, wonen en energietransitie). Dit speelt zowel bij planvormingsprocessen als in het VTH-proces. Mede oorzaak is dat het drinkwaterbelang onvoldoende is geborgd in sommige relevante programma's en plannen die betrekking hebben op ruimtelijke ordening (NOVEX, NPLG/PPLG's, Ruimtelijke Puzzel, gebiedsinrichtingen, etc.). Belangrijk hierbij is het verankeren van het wettelijk vastgelegde principe 'Drinkwater als dwingende reden van groot openbaar belang' (Drinkwaterwet, artikel 2).

Voor de nieuwe productielocatie in Midden-Zeeland kan een regionale regietafel met strakke regie op vergunningverlening door het verantwoordelijk bestuursorgaan (provincie/gemeente (ntb), zorgplicht) helpen de lange looptijden van aanvragen te versnellen..

Een aandachtspunt is dat er beperkte personele capaciteit is bij de provincies Zuid-Holland en Zeeland in relatie tot groei van de opgaven. Dit wordt mede veroorzaakt doordat er veel nieuwe wet- en regelgeving op de provincies afkomt waar ook capaciteit naar toe gaat.

5. Conclusies

In het Zuid-Hollandse deel van Evides is op korte en langere termijn geen urgentie: de Biesbosch bekkens en productiefaciliteiten zijn op orde (wel is er aandacht nodig voor de Maas). Voor de regio Midden-Zeeland is de urgentie hoog ná 2030. Om deze regio na 2030 van voldoende drinkwater te voorzien zet Evides in op de drie maatregelen of bouwstenen uit paragraaf 3.2. De eerste maatregel

¹ De afspraken en de planning laten de publiekrechtelijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de provincie met betrekking tot de uitvoering van de VTH-taken onverlet.

is afhankelijk van de lopende ecohydrologische studie en mogelijke afspraken met de provincie Noord-Brabant en andere convenant partners.

Bij uitbreiden van een bestaande en realiseren van een nieuwe winning is de doorlooptijd van vergunningaanvragen en andere procedures lang. Dat vergroot de kans dat realiseren van een nieuwe oppervlaktewaterwinning (Volkerak-Zoommeer) voor Midden-Zeeland niet tijdig gereed is.

De belangrijkste knelpunten en acties die ervoor kunnen zorgen dat de geplande extra productiecapaciteit gehaald wordt zijn:

1. Handreiking integraal afwegingskader maatschappelijke belangen. Doel is versnellen en versterken proces vergunningen en ontheffingen vanuit Wet natuurbescherming. Niveau: nationaal (IenW in de lead, in afstemming met ministeries LNV, EZK en BZK; provincies).
2. Instellen regionale regietafel voor de realisatie van de nieuwe drinkwaterzuivering inclusief de benodigde infrastructuur in Midden-Zeeland. Doel is strakke regie op het voorbereiden en aanvragen van vergunningen vanuit Wet natuurbescherming, Waterwet en Omgevingswet. Niveau: regionaal (provincie in de lead).
3. Gebieds- /rivierdossiers opstellen /uitvoeren om oppervlaktewaterbronnen beter te beschermen (naar analogie grondwaterbeschermingsgebieden). Doel is proactief invulling geven aan de zorgplicht voor de kwaliteit van oppervlaktewater. Er vindt extra inzet plaats op VTH t.b.v. actualiseren bestaande lozingsvergunningen. Niveau: nationaal (RWS, Waterschappen en omgevingsdiensten in de lead, in afstemming met Evides en omgevingspartners).

Voor de termijn na 2030 is het belangrijk dat 'voldoende bronnen voor drinkwater' een goede plek krijgt in het PPLG van de drie provincies en in Water & Bodem Sturend. Inzetten op herstel van het bodem- en watersysteem gaat leiden tot een grotere beschikbaarheid van bronnen voor drinkwater. Dit levert ruimte op voor nieuwe bronnen, maar biedt wellicht ook meer mogelijkheden om de inzet van bestaande bronnen te vergroten zonder schade aan de omgeving. Aandacht voor het borgen van het drinkwaterbelang en regie op het toepassen daarvan bij deze programma's en trajecten is daarbij van belang. Evides pleit ervoor om het drinkwaterbelang in het NPLG mee te nemen.

Bij aansluiten van nieuwe aanjaagstations en productielocaties voor Midden-Zeeland op het elektriciteitsnet is de toekenning van nieuwe aansluitingen nog onzeker. Sommige regio's in Nederland kennen een wachttijd van ongeveer 10 jaar voor een netaansluiting (zie ook pMIEK: <https://www.ipo.nl/thema-s/klimaat-en-energie/energietransitie-integraal-programmeren/>).